

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 8 (1419) 20 ЛЮТАГА 2019 г.

21 лютага - Міжнародны дзень роднай мовы

12-я Агульнанацыянальная дыктоўка пачалася з Мінюнтаў

Па традыцыі апошніх гадоў чарговая Агульнанацыянальная дыктоўка на Лідчыне пачалася з Мінюнтаў. У Мінюнтаўскай бібліятэцы дыктоўка праходзіла ў пяты раз. Бралі ўдзел і дарослыя, і вучні мясцовай школы.

Чытала дыктоўку, як і ўсе папярэднія гады, настаўніца Мінюнтаўскай школы Ганна Чаславаўна Енка.

Сёлета па рэкамен-

дацыі Лідскага райвыканкама дыктоўка на Лідчыне прысвечана 75-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Тэкст называўся "Начны бой" і хоць быў не цяжкі, але дзясятка аказалася толькі адна. Затое васьмёрка -

больш за палову.

У дыктоўцы бралі ўдзел дарослыя і дзеці, а таксама сябры ТБМ з Ліды: старшыня Лідскай гарадской арганізацыі ТБМ імя Ф. Скарыны Станіслаў Суднік і намеснік старшыні, бард Сяргей Чарняк, які наладзіў

невялікі канцэрт, пакуль ішла праверка. Кожны ўдзельнік дыктоўкі атрымаў ад ТБМ у падарунак нумар часопіса "Лідскі летапісец", а пераможцы сярод вучняў і дарослых атрымалі кніжкі пра Францішка Скарыну.

Я. Грынкевіч.

МАЯ МОВА

О, мова, мова родная!
Дзе Ты, дзе Цябе мне шукаць?
У які куточак зайсці,
Каб Цябе зноў спаткаць?

Дзе схавалася Ты, дзе?
Ці куды захавалі Цябе?
На якую гару зайсці
Каб нарэшце Цябе знайсці?

Хто сказаў, што Ты "непрыгожая",
"Нягучная і нягожая"?
Хто цураўся Цябе, мая любая,
Хоць забытая, але дужая?!

Хто абразіў Цябе, мая родная,
Прыгажуня неверагодная?
Кінуў хто і калі ў забыццё?
Дзе згубіла сваё ты жыццё?

Ты вярніся, мая даражэнькая,
Не хвалойся і патрывай!
Хутка словы Твае прыгажэнькія
Загучаць на ўвесь родненькі край!

Я так мару!..

Наталля Тананушка,
Ліда.

Новыя званы будуць абуджаць сумленне і напамінаць пра Божыя заветы

17 лютага пасля святочнай імшы адбылося асвячэнне Мітрапалітам Менскім і Магілёўскім Тадэвушам Кандрусевічам новых званоў на вежы касцёла св. Сымона і Алены на плошчы Незалежнасці. З самай раніцы ля ўвахода ў Чырвоны касцёл урачыста спяваў хор "Голас душы", абвешчаючы пра радасную падзею.

У сваёй гаміліі, звяртаючыся да словаў Нагорнай пропаведзі, Мітрапаліт Тадэвуш зрабіў акцэнт на тым, што сапраўднае шчасце асоба, сям'я і народ могуць пабудаваць на фундаменце Божага закону, а не на ўласнай сваволі.

Са скрухай іерарх касцёла ўзгадаў пра трагічны выпадак ў Стоўбцах.

- Зараз шукаюць вінаватых у здарэнні сярод настаўнікаў, псіхолагаў, дырэктара школы і нават міністра адукацыі. Калі юнак падняў руку на чалавечае жыццё, на жыццё настаўніцы і аднакласнікаў, значыць, яму ў свой час не патлумачылі, што гэта супярэчыць Боскім заповятам.

Іерарх Беларускага касцёла заклікаў вяртацца да хрысціянскіх каранёў, ставіць духоўныя каштоўнасці на першае месца, атрымліваць ласку Божую ў сакраментах касцёла, клапаціцца пра будаўніцтва і аздабленне новых святыхняў.

Падчас літургіі пробащ Чырвонага касцёла ксёндз-канонік Уладыслаў Завальнюк падзякаваў Пану Богу за дар званоў і выказаў спадзяванне, што яны будуць служыць не толькі як музычны інструмент, але і абуджаць сумленне народа, заклікаць людзей да Бога і да святыхняў.

- Званы як частка даўняй традыцыі ўпісаліся ў практыку касцёла і служаць сродкам да запрашэння на літургію. Званы абвешчалі пра важныя падзеі ў дзяржаве, заклікалі на малітву,-

адзначыў кс. Уладыслаў.

Ксёндз Уладыслаў распавёў, што тры званы былі адліты польскімі адмыслоўцамі на ахвяраванні парафіянаў і ўсіх людзей добрай волі, сярод якіх былі і праваслаўныя вернікі.

Найвялікшы звон "Святы Арханёл Міхаіл" ваżyць 1 тону 250 кілаграмаў і ўзняты на знак падзякі духоўным і свецкім асобам, якія захавалі веру ў час ганенняў, другі - вагою 700 кілаграмаў - названы ў гонар

пачуты асобны голас кожнага звона. Звонкія, ясныя і чыстыя гукі паплылі над плошчай. Калі іерарх касцёла спуściўся на зямлю да вернікаў, ён звярнуўся з кароткім словам да ўсёй грамады.

- Маісей заклікаў народ да служэння Богу сярэбранымі трубамаі, а ў сучасных касцёлах і цэрквах гэтую ролю выконваюць званы, - сказаў Мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч.

Яго Эксэленцыя ўзгадаў пра выпадак, калі

служы Божага Эдварда Вайніловіча, які імкнуўся, каб людзі розных веравызнанняў праслаўлялі Папа Бога ў святыхнях. Трэці звон ваżyць 500 кілаграмаў, нагадвае пра Алімпію, Сымона і Алену, і сімвалізуе словы Хрыста: "Дазвольце дзецям прыходзіць да Мяне." Надпісы на званах выкананы па-беларуску.

- Званы! Прамаўляйце ўва весь голас, сёння ваша інаўгурацыя! - усклікнуў ксёндз Уладыслаў.

Пасля заканчэння св. Імшы Мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч узяўся на вежу Чырвонага касцёла, здзейсніў акрапленне, акаджэнне званоў і сімвалічна ўдарыў у кожны з іх, каб быў

падчас служэння ў Гародні да яго звярнуліся прадстаўнікі мясцовай турмы. Аказалася, што два забойцы, якія здзейснілі цяжкія значынствы, пачулі гукі званоў Фарнага касцёла святога Францішка Ксаверыя і папрасілі, каб да іх накіравалі ў турму святара. "Калі б мы ведалі пра Бога раней, мы ніколі б не здзейснілі таго, што мы зрабілі!" - сказалі злачынцы. Гукі званоў абудзілі іх сумленне і заклікалі да пакаяння.

Урачыстасць адбылася ў прысутнасці сотняў парафіянаў і гасцей, якія прыбылі з розных канцоў горада і ўсёй краіны.

Эла Дзвінская,
фота аўтара і
Радые Рацыя.

ISSN 2073-7033

9 772073 703003 >

У Магілёве адбылася прэзентацыя "Гісторыі Расіі" і Універсітэта імя Ніла Гілевіча

У нядзелю, 10 лютага, у магілёўскім Цэнтры Кола адбылася сустрэча з рэктаратам Універсітэта імя Ніла Гілевіча, падчас якой прайшла прэзентацыя дзейнасці ўніверсітэта і адначасова прэзентацыя кнігі "Гісторыя Расіі". Акрамя в.а. рэктара Алега Трусава і прарэктара па навучальнай дзейнасці Паўла Церашковіча таксама

выступала і старшыня ТБМ Алена Анісім. Сустрэча была арганізавана Магілёўскай арганізацыяй ТБМ і Цэнтрам Кола. Акрамя непасрэдна прэзентацый, былі абмеркаваны розныя актуальныя пытанні беларускай адукацыі, госці задавалі пытанні

і выказвалі свае меркаванні адносна дзейнасці ўніверсітэта. Таксама на сустрэчы выступіў бард Васіль Аўраменка, які выканаў беларускамоўныя версіі вядомых рускамоўных песень.

Наш кар.

Асноўная задача - падрыхтоўка нацыянальнай эліты

Кожныя чарговыя заняткі на курсе "Мова-Нанова" радуюць слухачоў сустрэчамі з адметнымі асобамі, у ходзе знаёмства з якімі набываюцца новыя веды, навывкі, уражанні, эмоцыі.

На заняткі 23 студзеня ў Барысаве "высадзіўся" ажно цэлы дэсант вядомых у Беларусі творчых асоб: Алена Анісім, Алэг Трусаў, Лявон Баршчэўскі, Павел Церашковіч.

Старшыня Таварыства беларускай мовы, дэпутат Палаты Прадстаўнікоў А. Анісім і выканвец абавязкаў рэктара Універсітэта імя Ніла Гілевіча А. Трусаў, дапаўняючы адзін аднаго, распавялі пра дзейнасць ТБМ, 30-годдзе стварэння якога неўзабаве будзе адзначацца, пра праведзеную работу па адкрыцці беларускамоўнага ўніверсітэта імя Ніла Гілевіча, патлумачылі, што гэта неабходна рабіць у прыватным парадку, бо дзяржава займаецца гэтым не збіраецца. Універсітэт зарэгістраваны, працуюць падрыхтоўчыя курсы. Падбіраюцца выкладчыкі, складаюцца праграмы па прадметах, якіх няма ў іншых ВНУ. Пішуцца і выносяцца падручнікі, кнігі. Асноўная задача, якая стаіць перад універсітэтам, - падрыхтаваць нацыянальную эліту, патрыётаў Бацькаўшчыны.

Кандыдат гістарычных навук, дацэнт Алэг Трусаў асобна расказаў пра сваю і калег працу над "Гісторыяй сярэднявечнай

Еўропы (V-XV стагоддзі)" і "Гісторыяй Расіі: ад Сярэднявечча да сучаснасці", якія напісаны па-беларуску і з беларускага гледзішча на працэсы гістарычнага развіцця заходніх і ўсходніх суседзяў.

Кандыдат філалагічных навук Лявон Баршчэўскі, перакладчык з многіх моў свету, пазнаёміў слухачоў са сваёй перакладчыцкай дзейнасцю, падкрэсліў, што ў Беларусі расце школа маладых перакладчыкаў, што ёсць творчыя сілы, якія гатовы рабіць (і робяць) многае для фарміравання нацыянальнай самасвядомасці беларусаў.

Кандыдат гістарычных навук, дацэнт Павел Церашковіч прывёў цікавыя (з частую далёка не аптымістычныя) факты з гісторыі прагрэсу чалавецтва, якія ён выкарыстаў у сваіх даследаваннях "Глобальныя праблемы чалавецтва" і "Культурная геаграфія".

Курсанты не засталіся пасіўнымі слухачамі. Яны не толькі задавалі пытанні, якія сведчылі аб іх абазнанасці ў паднятых праблемах, але і заяўлялі аб сваім жаданні актыўна ўдзельнічаць у іх рашэнні.

У канцы сустрэчы многія набылі кнігі менскіх гасцей. Выручаныя сродкі пойддуць на стварэнне спрыяльных умоў функцыянавання ўніверсітэта.

*Іван Белы,
газета*

"Гоман Барысаўшчыны".

У гонар "Года малой Радзімы"

Яўген Гучок

Случчына - край нябесны

П-а-э-м-а - э-с-э

(Працяг. Пачатак у папярэднім нумары.)

Слуцкі ліцэй, а затым - гімназія
Былі вядомы шырока у свеце
Як Слуцкія Афіны.

Падмуркам "Вялікай дыдактыкі"
Чэшскага мысляра-гуманіста
Яна Амоса Коменскага
З'явіўся статут ліцэя - Слуцкіх Афін.

Кантактавалі з Афінамі Слуцкімі
І Кёніксберг, і Берлін, і Франкфурт-на-Одры,
І Марбург, і Эдынбург і іншыя.

Вось некаторыя з вучняў
Слуцкіх Афін - ліцэя-гімназіі:
Капіевіч, Абуховіч, Карповіч, Цэраскі,
Дыла, Косберг, Юрка Гаўрук і іншыя.

У далёкай Фларыдзе (ЗША)
Ян Пятроўскі - сын Слуцка,
вучань гімназіі слуцкай
Выдаў па-беларуску творы Платона-эліна.

Больш таго, там жа ён выдаваў
"Класічны грэка-беларускі слоўнік"
І многае іншае ў беларускай мове.

Каб трапіць у слынны Слуцк,
Нясвіжская магнатэрыя
Выязжала з Нясвіжа праз Слуцкую браму.

Замкі, друкарня, капэла, тэатр,
Летапіс, зборы, "Евангелле"... -
І гэта прыкметы
старажытных Слуцка і Случчыны.

Аб многім сведчыць
І гэты гістарычны радок паэта:
"Starsza Slucka fara niz niemiecka wiara".

Слуцкае княства буйное
Сваім нараджэннем
Звязана з імем Вялікага Вітаўта.

Хто палюхае Слуцк і Случчыну,
Сам спалоханы будзе
Ушчэнт канчаткова.

За родны край і за сябе
Сапраўдныя сыны і дочки Случчыны
Заўсёды пастаяць умелі.

Сафія Слуцкая і Слуцкая Анастасія -
Вось упрыгожанне
духоўнае і грамадзянскае
Патрыятычнай Случчыны ў вяках.

І сёння іх помнікі
Упрыгожваюць асяроддзе-прасторы
Старажытнага і маладога Слуцка.

Калі нават Вільня была захопленая,
Слуцк выстаў пераможна...
Сямнаццаце стагоддзе.

І дваццаціпяцітысячнаму
войску Трубяцкога
З дапамогай казакаў ліхіх
Адолець Слуцк не ўдалося.

Ніколі ў вяках ні ў кога, ні ў чым
Мая дарагая Случчына
Не была папрашайкай.

Бы пашпарт ў гісторыю гераічную,
Было калісьці княства Слуцкае.
Не сцерці памяці аб гэтым!

Ліквідавана княства Слуцкае
Напрыканцы стагоддзя восемнаццаціга
Ардынскім Санкт-Пецярбургам.

Першае, што пабудавалі
імперцы-ардынцы у Слуцку -
Была Кацярынінская турма
Для патрыётаў зямлі паняволенай.

Калі паразы Случчына цярпела,
Цярпела тое самае і Беларусь,
І неба бессмяротнае над імі засмучалася.

Слуцк - і пушысты,
Слуцк - і яршысты,
А ўвогуле ён ваяўніча-лагодны.

І такога быць не магло,
Каб на Случчыне не было
Каліноўцаў.

У часы нялёгкай твайго жыцця, зямляча,
Бадзёрыць хай цябе ўцехаі
Сваім мінулым гераічным Случчына твая.

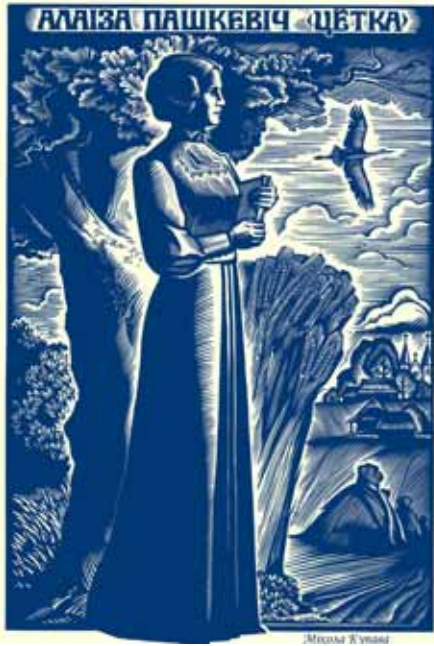
Жадаеш палюбавацца лепшым помнікам
Драўлянага дойдства ў славян -
Ён у Слуцку - Свята-Міхайлаўская царква.

А простыя слуцкі
Пераважна самі выбіваліся ў людзі
Без ласкі-падтрымкі магнатаў -
гаспадароў жыцця.

І прозвішчы некаторыя ўтвараліся -
Зыходзілі з назваў слаўных -
Случэск і Случчына.

Карані шчымліва-нябеснай "Купалінкі"
Адшукаў у Слуцкай зямлі
Патрыёт, кампазітар, слуцк Тэраўскі.

"Адведу мы спалі..." -
беларуская марсельеза
Паўстала на Случчыне і па Беларусі пайшла,
А пасля бальшавікі яе абязлюдзілі.
(Заканчэнне ў наступным нумары.)

21 лютага
Міжнародны дзень
РОДНАЙ МОВЫ

"Шануйце роднае слова!"
Цётка

Размаўляйце
на беларускай мове штодня,
дзяцей навучайце роднай мове!
Няхай родная мова жыве
ў нашых хатах, нашых дамах,
палацах і школах заўжды!

Таварыства Беларускай Мовы імя Францішка Скарыны
МГА Заўгаванне беларускай мовы "Бацькаўшчына"

ТБМ запрашае ўсіх ахвотных прыняць удзел у дванаццатай Агульнанацыянальнай дыктоўцы, прысвечанай Міжнароднаму дню роднай мовы, 21 лютага ў офісе ТБМ (вул. Румянцава, 13). Пачатак у 18:00.

Інстытут мовазнаўства правядзе ў Беларусі Тызень роднай мовы

Ад 18 да 24 лютага ў Беларусі пройдзе **Тызень роднай мовы**. Ён прымеркаваны да Міжнароднага дня роднай мовы, які адзначаецца 21 лютага, наведмляе прэс-служба Нацыянальнай акадэміі навук (НАН).

Тызень арганізаваны Інстытутам мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Як адзначаюць арганізатары, "праводжаныя мерапрыемствы павінны служыць фактарамі, якія заклікаюць суайчыннікаў выкарыстоўваць беларускую мову, беражліва захоўваць яе як каштоўную спадчыну, якая засталася нам ад продкаў, і якая мусіць быць перададзена дзецям як крыніца нацыянальнай культуры, мянтальнасці і светапогляду".

На працягу Тызня роднай мовы вядучыя навукоўцы Інстытута мовазнаўства выступяць перад грамадскасцю, у сродках масавай інфармацыі, возьмуць удзел у прэзентацыях і святочных мерапрыемствах, якія будуць арганізаваны дзяржаўнымі ўстановамі, вышэйшымі навучальнымі ўстановамі і грамадскімі арганізацыямі Беларусі.

19 лютага ў рамках тыдня ў Інстытуце мовазнаўства адбудзецца сустрэча са студэнтамі факультэта славянскіх і германскіх моваў Баранавіцкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Будучым лінгвістам раскажуць пра гісторыю інстытута, прадставяць сучасныя даследаванні аб нацыянальным мовазнаўстве, пакажуць выставу навуковых працаў інстытута. Яны таксама наведаюць Музей старажытнабеларускай культуры.

20 лютага Рэспубліканская тэрміналагічная камісія пры НАН Беларусі правядзе круглы стол "Беларуска-расейскае дзяржаўнае дзвухмоўе: праблемы ўпарадкавання і функцыянавання беларускай медычнай тэрміналогіі". На ім будуць абмеркаваны стан і праблемы выкарыстання

беларускай тэрміналогіі ў сферы медыцыны і аховы здароўя ў Беларусі. У паседжанні возьмуць удзел выкладчыкі медычных навучальных устаноў Беларусі, навукоўцы-філолагі, лекары.

У гэты самы дзень у Менску пройдзе прэзентацыя кнігі Апанаса Ярушэвіча "Расейска-беларускі слоўнік. Архіўная спадчына", падрыхтаванай Інстытутам мовазнаўства супольна з Нацыянальным архівам Беларусі. Як адзначаюць даследнікі, "Расейска-беларускі слоўнік. Архіўная спадчына" - унікальны помнік нацыянальнай лексікаграфіі, першы грунтоўны перакладны расейска-беларускі слоўнік, створаны нацыянальнай мовазнаўчай навукай.

21 лютага дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Ігар Капылоў выступіць з лекцыяй "Дзелавая камунікацыя ва ўмовах дзяржаўнага білінгвізму" перад слухачамі факультэту павышэння кваліфікацыі Акадэміі кіравання пры прэзідэнце - кіраўнікамі галоўных упраўленняў (аддзелаў) ідэалагічнай працы, культуры і па справах моладзі аблвыканкамаў і Менскага гарвыканкама, гарвыканкамаў, райвыканкамаў, мясцовых адміністрацый. У сваю чаргу акадэмік Аляксандар Лукашанец у гэты самы дзень выступіць з лекцыяй перад студэнтамі і выкладчыкамі філалагічнага факультэта БДУ.

У пятніцу, 22 лютага, адбудзецца сустрэча ў Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа са студэнтамі факультэтаў пачатковай адукацыі, дашкольнай адукацыі і Інстытута інклюзіўнай адукацыі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. У Інстытуце мовазнаўства ў гэты самы дзень адбудзецца лекцыя даследніка гісторыі беларускай мовы Сяргея Запрудскага "Мікалай Байкоў - знаёмы і незнаёмы", прымеркаваная да 130-годдзя выдатнага беларускага лексікографа.

Радзій Свабода.

Удакладненні ў графіку дыктовак на Лідчыне

Дыктоўка ў Бярозаўцы па тэхнічных прычынах перанесена на 23 лютага. Дыктоўка пройдзе ў Палацы культуры г. Бярозаўкі ў 13.30.

Святочная імпрэза (канцэрт) да Дня роднай мовы пройдзе ў Бярозаўцы ў Палацы культуры 21 лютага ў 15.00.

Дыктоўка 23 лютага на 3-м бібліятэчным філіяле пакуль не ўзгоднена (свежая інфармацыя будзе на сайтах), таму сяброў ТБМ лідскіх арганізацый запрашаем на дыктоўку ў 18.30 20-га лютага на "Галерэю 11" па вул. Міцкевіча, 31 - курсы "Мова нанова".

Усё астатняе - па ранейшых графіках.

Раённы конкурс традыцыйных страў "Спазнай смак сваёй кухні" адбыўся ў аграгарадку Беліца

Раённы конкурс традыцыйных страў "Спазнай смак сваёй кухні" ўдала ўпісаўся ў канцэпцыю вывучэння лакальнай культуры Лідчыны. Чацвёрты па ліку прайшоў у мінулыя нядзелю ў аграгарадку Беліца.

Усе прысутныя засталіся задаволены ад прадстаўленага фальклорным гуртом "Талер" тэатралізаванага абраду "Вяселле". У выніку, пераможцамі сталі: першае месца ў філіяла "Ваверскі Дом культуры", другое

Сюды з'ехаліся работнікі ўсіх устаноў культуры раёна. На гэты раз рыхталіся вясельныя стравы 20-х - 60-х гадоў мінулага стагоддзя, пасля дэгустацыі якіх, і глядачы, і журы атрымалі асалоду. Немагчыма было ўстаяць перад каўбаскамі гаспадынь з Бердаўкі, Першамайска, Пескаўцаў. Запечанымі скабкам і гудскіх гаспадынь і фаршыраванай рыбай беліцкіх. Апетытна выглядала мясное асарці ваверскіх гаспадынь і тварожны сыр ходараўскіх. Духмянасцю і разнастайнасцю прываблівалі бульбяныя стравы. Сваеасаб-

лівай грацыёзнасцю вылучаліся вясельныя пірагі, якія прыгатавалі крупаўскія, пескаўскія, ганчарскія, дзівянскія гаспадыні.

Акрамя страваў кожная вёска прадстаўляла па-мастацку аформленыя рэцэпты, і калі на першым конкурсе былі спробы падаць рэцэпт не па-беларуску, то сёлета ўсё было на роднай мове.

Па-беларуску гучалі і вясельныя паказкі, прыказкі, пажаданні, віншаванні і песні. Пры гэтым нічога не паўтаралася, што яшчэ раз паказала багацце нашага вясельнага фальклору. Калектывы з Дворышча і Ваверкі выканалі песні на віленскім дыялекце польскай мовы, які тут абсалютна ўсім зразумелы. А пасёлак Першамайскі, які не можа пахваліцца народнымі традыцыямі глыбокай даўніны, бо быў заснаваны толькі пасля вайны прадставіў як бы гарадскія песні і строі 60-х гадоў, але і гэтыя песні былі па-беларуску.

ў філіяла "Першамайскі Дом культуры", трэцяе - філіял "Беліцкі Дом культуры".

Прэзентацыі традыцыйных страў папярэднічаў тэатралізаваны абрад "Вяселле", які прадставіў фальклорны калектыв "Талер" аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры. Таксама ўразіла рэтра-выстава вясельных сукенак мінулага стагоддзя, выстава вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, майстар-клас па вырабу вясельных бутаньерак, майстар-клас па побытавых танцах.

Дзяржаўная ўстанова "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці" вядзе вельмі актыўную работу па адраджэнні, захаванні і папулярызаванні народных традыцый, матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчыны, што безумоўна станоўча адбіваецца на агульнай атмасферы ў раёне, робячы яе сапраўды беларускай.

Наш кар.

Паэзію - у вёскі Лідчыны

Як вядома, ва ўсіх устано-вах культуры Лідчыны праходзіць шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных Году малой радзімы. На гэты раз у рамках Года адбыўся чарговы выезд аўтаклуба (сектара нестаканарнага абслугоўвання) ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці". Задачай яго лічыцца наведванне аддаленых і маланаселеных вёсак. Ды не проста наведаць, а прабавіць хвіліны з людзьмі сталага ўзросту. На гэты

на Іванавіча. Там, акрамя іх, з цікаўленасцю сабраліся суседзьякоўцы. Для іх гучалі вершы прысвечаныя каханню, на патрыятычную тэматыку, пра прыроду, гумар і, вядома, песні пад акампанемент гітары, дзе па-магчы-масці слухачы нават падпявалі разам з бардам. Жыхары вёсак дазналіся пра творчую дзейнасць літаратараў "Суквецця" і іх жыццё-быццё ў мастацтве Прынямоння. З вялікім задавальненнем удзель-

раз у маршруце быў Дзітвянскі сельсавет, а менавіта вёскі Бельскія і Заполле. Па ініцыятыве загадчыка сектара Матуізы Юрыя Іванавіча ў паездцы прынялі ўдзел сябры літаб'яднання "Суквецце" пры рэдакцыі "Лідскай газеты" - паэты Алесь Хітрун, Міхась Мельнік, Таццяна Сямёнава і папулярны бард Сяргей Чарняк.

Так, у вёскі Лідчыны прыехалі паэты! Не заўсёды ж сяльчанам выпадае шанец іх убачыць, паслухаць уласныя творы ў іх выкананні. У вёсцы Бельскія сустрэча адбылася ў доме гаспадыні Жолудзь Яўгеніі Станіславаўны, а ў Заполлі - у гаспадары Бічэля Іва-

нікі паездкі наведвалі дом жыхара Заполля Роўбы Генаддзя Іванавіча, які падзяліўся майстэрствам па пляценні кошыкаў. Была магчы-масць лідскім творцам пабыць на гістарычным месцы (каменных мурах), дзе калісьці размяшчалася сядзіба, у якой 6 гадоў жыў вядомы на ўвесь свет будучы чылійскі вучоны, падарожнік Ігнат Дамейка.

Ужо запланаваны чарговыя паездкі з літаратурным "Суквеццем" і ў іншыя вёскі ды мястэчкі. Няхай гучыць паэзія па наваколлях Лідчыны!

*Алесь Хітрун,
кіраўнік літаратурнага
аб'яднання "Суквецце".*

Да 156-годдзя паўстання 1863 г.

Апалонія з Далейскіх Серакоўская

Успаміны

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

Большасць моладзі цярпліва чакала распараджэнняў Цэнтр[альнага] Камітэта на Літве.

У той час з'явіліся пасланцы з Кароны ў Камітэт ад Белай партыі, Руху і ад Велопольскага, кожны з іх хацеў нечага іншага. У палове лютага Цэнтр[альны] Камітэт выслаў Антонія Яленскага ў Варшаву. Той прывёз адказ, што грамадства ў Каралеўстве мае застацца бясчынным сведкам руху, а пасля ўпадку паўстання падасць пратэстны адрас супраць злоўжыванняў Расіі. Побач з той весткай паведаміў яшчэ, што паўстанне пашыраецца і агул яму сімпатызуе.

Пастанова шляхты з Кароны здзівіла і канчаткова расчаравала Літву ў Белай партыі, Літва не магла ісці следам за ёй, за кроў людзей заплаціць адрасам.

Пасля паразумення з Яленскім Нацыянальны ўрад загадаў Ду Лаўрэнс, чыё ўмяшанне ў справы Літвы было шкодным (на што найперш скардзілася і Партыя Руху на Літве) здаць уладу і пятачку Цэнтр[альнаму] Літоў[скаму] камітэту, які ад гэтага часу носіць назву Распарадчага аддзела Літвы. Абавязкі падзялілі:

Фр[анцішак] Далейскі - пячатка аддзела і ўнутраныя справы (да 10 ліпеня 1863 года);

Ал[яксандр] Аскерка - начальства горада;

Ант[оні] Яленскі - краёвая каса;

Якуб Гейштар, намеснік Цітус Далейскі - вайсковасць;

Ігнацы Лапацінскі - карэспандэнцыя;

Аскар Вагнер - сакратар;

Ду Лаўрэнс - прадстаўнік з Кароны з роўным голасам.

Камітэт Руху здаў пасады і паперы без супраціву і ахвотна паддаўся кіраўніцтву Распарадчага аддзела, але інакшай была справа з паўстанчымі аддзеламі, якія ўжо распачалі партызанку. На пачатку не хацелі яны падпарадкавацца распараджэнням роўна як з Варшавы, так і з Вільні.

Літоўскі аддзел меў перад сабой велізарную, цяжкую задачу: за месяц сакавік рэарганізаваць мірную Літву на ваенную, не маючы ніякіх для гэтага сродкаў апрача вялікага запалу агулу і гатоўнасць яго ў кожную хвіліну для дабра Бацькаўшчыны аддаць сваё жыццё. Трэба было забяспечыць правінцыю, ахопленую рухам, дастаткам прадуктаў, бялізны, зброі, знайсці патрэбныя грошы і людзей на ўсе пасады, як: ваяводскіх камісараў, павятовых, парафіяльных, раз'язных і г.д.

У час мірнай арганізацыі наша шляхта згаджалася на ўсякія пажадання змены ў сваім жыцці і дзейнасці, апрача падаткаў на патрэбы ў Краі, а ў гэты час увесь

цяжар упаў на яе (у нас не было прамысловага класа). У канцы згадзілася на складкі, але тыя паступалі вельмі скупа, і з тых сум трэба было выдаткоўваць на народную асвету, а гэта быў кошт не малы, бо мужычок наш рады быў вучыцца, але на навуку даваць грошы не любіў. У хвіліну паўстання ў касе не было вялікіх запасных сум. Цяпер настала неабходнасць аблажыць падаткамі грамадства, як прыпамінаю, плацілі 3 ад 100. Многія не хацелі і той сумы плаціць. За месяц сакавік арганізавалі Літву да бою - без зброі, бо наяўны запас быў нічым у параўнанні з патрэбаю.

Аддзел дасканала ведаў усе слабых бакі свайго Краю, працуючы некалькі гадоў у вузкім коле над яго праблемамі. Ведаў у тую настаяшую хвіліну, што сапраўды цуд ацаліць нашу Літву ад страшных вынікаў заўчаснага паўстання, аднак не адступіў перад той страшнай, крывавай маніфестацыяй пачуццяў аднасі з Каронай.

Пра яўны ўрад Літва не думала, бачачы поўную немагчы-масць гэтага. Я чула не раз супярэчлівыя думкі адносна таго погляду. У канцы прызналі, што яўны ўрад патрабуе апоры прынамсі на 100-тысячную добра ўзброеную армію. У супраціўным выпадку становіцца хвілінай цацкай лёсу. Зыгмунт у час сваёй бытнасці ў Вільні кінуў думку, што можа больш выніковым было б паўстанне, каб Літва сама ўзяла стэрно кіраўніцтва ў сябе без агляды на кіраўніцтва з Каралеўства. Так і было да 10 ліпеня новага стылю, пасля чаго, г.зн. пасля ўв'язнення амаль усіх з Аддзела, кіраўніцтва перайшло ў рукі былой Партыі Руху і Літва ўжо кіраваная, а не кіраўнічая носіць назву Выканаўчага аддзела.

У гэты час Гейштар без упаванавання Краю запраектаваў Тызенгаўзу свой план: Якуб Гейштар будзе яўна рэпрэзентаваць дыктатара, а Тызенгаўз даваў бы інструкцыі. 1) Калі шчаслівы вынік завершыць справу, дакладней, паўстанне, Тызенгаўз выступіць як дыктатар, а Гейштар адсунецца - у выпадку няўдачы Гейштар застаўся б у ролі дыктатара. Тызенгаўз, забавулены наўнаасцю прапановы, на наступны дзень перадаў яе Аддзелу. Як жа часта Гейштар пустымі прапановамі ўводзіў у вялікі клопат Урад Лівы.

Пасля абвяшчэння дыктатарам Лянгевіча прыйшлі новыя распараджэнні з Варшавы:

1) Каб палякі сыйшлі з пасады маршалкаў, пасярэднікаў і іншых. Праз маршалкаў і пасярэднікаў Аддзел звязваўся з Краем. Гэтым распараджэннем насаджвалі Літве на гэтыя пасады расейцаў, як навочных сведкаў усёй дзейнасці, у само сэрца Краю і гэта ў час паўстання.

2) Прызначылі ў Варшаве Вацлава Пшыбыльскага, без пададлення, а дакладней без паразумення з Літвой пасярэднікам паміж Вільняй, Пецярбургам і Варшавай.

Аддзел прыняў тыя весткі са здзіўленнем, бо Вацлаў быў так неадпаведны на той пасады ў Варшаве, як Ду Лаўрэнс у Вільні. Не ведаў ні Краю, ні яго патрэб.

Неўзабаве прыбыў граф Юзаф Замойскі з двюма новымі прапановамі:

1) Выслаць да Лянгевіча прадстаўніка Літвы.

2) Каб землеўладальнікі не бралі ўдзелу ў паўстанні для аховы зямель ад канфіскацыі.

Хто ж у такім разе рабіў бы ў нас паўстанне? Забылі пра тую вялікую розніцу, што ў Кароне народ ідзе ў паўстанне без шляхты, а на Літве - шляхта без народа.

Аддзел толькі часткова падтрымаў тое апошняе распараджэнне пасля паразумення з галоўнымі кіраўнікамі (захоўваючы як наймацней таямніцу). Найбуйнейшыя ўладальнікі зямель на Літве, як: Тызенгаўз, Горват, Тышкевічы, Яленскі, Радзівілы і інш. не будуць браць удзелу ў паўстанні, г.зн. не далучацца да баявых аддзелаў. Таму паўстанцкія аддзелы будуць абмінаць іхнія маёнткі, але яны, уладальнікі той ашчаджанай зямлі, абавязваюцца:

1) уносіць павялічаны падатак не ў рукі зборшчыкаў, а непасрэдна ў цэнтральную касу ў Яленскага.

Гэтыя ж самыя ўладальнікі ашчаджаных маёнткаў:

2) не будуць ухіляцца ад пасады таемнай арганізацыі;

3) будуць ратаваць пакрыўджаную люднасць;

4) падтрымліваць і апекавацца вязнямі;

5) а пасля прадбачанага ўпадку паўстання ўжыць захаваную маёмасць на выкуп сканфіскаваных зямель меншай уласнасці;

6) у выпадку арышту не выдаць ані людзей, ані справы, а ўжыць усякія сумленныя дыпламатычныя сродкі для ацалення зямлі.

Адсюль выплываюць дзіўныя тлумачэнні многіх з наймажнейшых паноў на Камісіі, а менавіта беднага М[ацея] Радзівіла, так асуджанага недасведчанымі. Ён займаў месца акруговага паўстанцкага начальніка. Арыштаваны тлумачыў: "Бацька вучыў нас ішанаваць уладу, цаніць парадак і спакой у Краі. Паўстальня забурэнні мярцілі нас. Мы цешыліся. калі настаў час заспакаення (Камісія дадала ад сябе, "калі прыбыў Мураўёў"). Прыняў месца акруговага кіраўніка, калі разышлася на Краі пагалоска пра інтэрвенцыю, калі б гэтага не зрабіў, увесь Край асудзіў бы мяне".

(Працяг у наст. нумары.)

